

Promocja monografii poświęconej twórczości Anny Frajlich w Krakowie

Janusz Pasterski
Uniwersytet Rzeszowski

Promotion of a monograph dedicated to the work of Anna Frajlich in Kraków

Abstract: This article presents report from the meeting promoting the monograph *„Tu jestem / zamieszkuję własne życie”. Studia i szkice o twórczości Anny Frajlich* edited by Wojciech Ligęza and Jolanta Pasterska. The book promotion meeting was organized by Biblioteka Kraków in the Journalist Club „Pod Gruszką” in Kraków on March 23, 2018. The special guest of the event was the poet Anna Frajlich.

Słowa kluczowe: Anna Frajlich, monografia, poezja współczesna, promocja

Key words: Anna Frajlich, monograph, modern poetry, book promotion meeting

Na zaproszenie Biblioteki Kraków 23 marca 2018 roku w Klubie Dziennikarzy „Pod Gruszką” w Krakowie odbyło się spotkanie promocyjne poświęcone monografii zbiorowej *„Tu jestem / zamieszkuję własne życie”. Studia i szkice o twórczości Anny Frajlich pod redakcją Wojciecha Ligęzy i Jolanty Pasterskiej*, połączone z wieczorem autorskim poetki. Książka ta jest pokłosiem międzynarodowej konferencji naukowej, zorganizowanej w roku 2016 w Rzeszowie przez Uniwersytet Rzeszowski oraz Uniwersytet Jagielloński, i została wydana w 2018 roku przez wydawnictwo Księgarnia Akademicka. Spotkanie przygotował Janusz Paluch, Kierownik Działu Wydawnictw i Animacji Kultury Biblioteki Kraków, a poprowadzili je redaktorzy promowanego tomu. Gościem specjalnym wieczoru była Anna Frajlich wraz z mężem Władysławem Zającem i siostrą Felicją Bloomberg.

Promocji monografii naukowej towarzyszyła ponadto prezentacja pierwszej krajowej edycji dwóch zbiorów wierszy Anny Frajlich połączonych w jeden „podwójny” tom *Indian Summer. Który las* (Szczecin 2018) oraz trzeciego (poszerzonego) wydania tomu prozy *Laboratorium* (Szczecin 2018), a także *dwujęzycznego, polsko-włoskiego zbioru Ocean między nami / Un oceano tra di noi* w opracowaniu i przekładzie Marcina Wyrembelskiego (Wydawnictwo la Parlesia, Maddaloni 2018). Wśród licznych

uczestników spotkania znaleźli się m.in. Dziekan Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Rzeszowskiego dr hab. prof. UR Zenon Ożóg oraz niektórzy z autorów zamieszczonych w monografii prac: Kazimierz Adamczyk, Justyna Budzik, Alicja Jakubowska-Ożóg, Janusz Pasterski, Anna Wal, Bogusław Wróblewski, Marcin Wyrembelski.

Założenia konferencji naukowej poświęconej twórczości Anny Frajlich oraz krótki rys współpracy środowisk polonistycznych Uniwersytetu Rzeszowskiego i Uniwersytetu Jagiellońskiego w zakresie badania literatury emigracyjnej przedstawiła prof. dr hab. Jolanta Pasterska, która wspominała m.in. o wydanych już monografiach dedykowanych Bolesławowi Taborskiemu (2002) czy Józefowi Bujnowskiemu (2014). To właśnie w czasie sesji na temat spuścizny Bujnowskiego (2013) zrodził się pomysł podjęcia badań nad twórczością Anny Frajlich. Ostatecznie skryształizował on się w postaci Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Tu jestem / zamieszkuję własne życie”. Twórczość *poetycka, prozatorska i epistolarna Anny Frajlich*, która odbyła się w Rzeszowie w dniach 24–25 października 2016 roku. Wzięło w niej udział około trzydziestu badaczy literatury z całego kraju oraz Włoch i USA.

O plonie naukowym tej sesji, ujętym w formie opublikowanej właśnie wieloautorskiej monografii, mówił z kolei prof. dr hab. Wojciech Ligęza. Współredaktor tomu podkreślił wielość poruszanych w niej zagadnień, wśród których trzeba wskazać tematy: biografii, wygnania, emigracji, akulturacji, wykorzenienia/zakorzenienia, egzystencji, metafizyki, filozofii czasu, poezji, prozy, dziennika powrotu do miejsca urodzenia, pożegnania, eschatologii czy śmierci. Jego zdaniem, publikacja ta, wyznaczając perspektywy i kierunki badań, tak naprawdę otwiera dopiero szeroki krąg refleksji nad tą twórczością.

W dalszej części spotkania głos zabrała sama poetka, która złożyła serdeczne podziękowania dla inicjatorów konferencji i równocześnie redaktorów tomu, Jolanty Pasterskiej i Wojciech Ligęzy, dla obu uniwersytetów i związanych z nimi zespołów badawczych, a także dla Biblioteki Kraków jako organizatora promocyjnej uroczystości. W nawiązaniu do poruszonych wcześniej tropów biograficznych Anna Frajlich przeczytała kilka wybranych przez siebie utworów: *Kirgizja – miejsce urodzenia*, *Powroty*, *Powrót w nieznane* oraz *Jak najdalej*. W tym ostatnim utworze można było usłyszeć słowa, które mocno zapadają w pamięć:

Jak najdalej od Europy
powiedział Władek w 1969 roku
i tak pojechaliśmy

Przywołany w tytułach wierszy temat powrotów stał się również punktem wyjścia do krótkiej rozmowy na ten temat w odniesieniu do Rzymu jako miejsca symbolicznego w biografii Anny Frajlich. W tym mieście zaczął się emigracyjny etap życia poetki. Tam oczekiwała siedem miesięcy na przyznanie wize amerykańskiej, próbując „podnieść się z rozpaczy” po opuszczeniu

Polski. Jak wspomniała, „przy życiu” podtrzymywały ją wtedy listy z kraju oraz piękno samego Rzymu i Włoch, podziwiane w bolesnej rozterce. Wtedy też zaczęła pisać wiersze nieco inaczej niż wcześniej, ponieważ trzeba było przygotować się do życia poza Polską. Do Rzymu „powróciła” dwadzieścia lat później, przygotowując pracę doktorską na temat obecności rzymskiego dziedzictwa w twórczości rosyjskich symbolistów. Kolejnym powrotem do Rzymu i Włoch nazwała Anna Frajlich wydany właśnie tom włoskich przekładów swoich wierszy. Zapowiedziała też jeszcze jeden, rzeczywisty powrót do Rzymu na promocję tego zbioru w roku przyszłym.

Uczestnicy spotkania mieli jeszcze okazję posłuchać innych wierszy poetki, związanych z motywem powrotu: *Tu jestem* (którego fragment posłużył za tytuł monografii), *W roku urodzaju gruszek* (utwór upamiętniający powrót do Polski w roku 1993), *Z jakiego portu płyną do jakiego, Znów wracają, Mój powrót*.

Kontekst włoski w twórczości Anny Frajlich powrócił jeszcze przy okazji rozmowy z Marcinem Wyrembelskim, tłumaczem i redaktorem dwujęzycznego zbioru *Ocean między nami / Un oceano tra di noi*. Pomysł przekładu wierszy Anny Frajlich na język włoski zrodził się właśnie przy okazji konferencji w Rzeszowie, w której tłumacz także wziął udział. W tym krótkim czasie udało mu się nie tylko przełożyć na włoski osiemdziesiąt utworów poetki, ale również znaleźć wydawcę i przygotować całą publikację. Odpowiadając na pytania o kryteria wyboru wierszy i napotkane trudności w tłumaczeniu, Marcin Wyrembelski wyjaśnił, że sporządził dla siebie podręczną „mapę motywów”, która posłużyła mu do wyboru tekstów, natomiast w pracy translatorskiej największą kłopotów przysporzyło mu oddawanie struktury brzmieniowej. Przykłady włoskich przekładów utworów Anny Frajlich zaprezentował zebrany prof. dr Andrea de Carlo, włoski polonista i italianista z uniwersytetu L’Orientale w Neapolu, który przeczytał wiersze *Espiazione* (Pokuta) i *Da Firenze* (Z Florencji).

Kolejne ogniwo problemowe spotkania było skupione wokół tematyki zakorzenienia. Anna Frajlich przeczytała w tym kontekście kilka swoich wierszy „nowojorskich”: *Bez adresu*, *Ogrody i domy*, *Na ulicy w Brooklynie*, *Nowy Jork*, *Wielkanoc w Nowym Jorku* i *Miasto*. W krótkiej rozmowie wyjaśniła też, że w jej przypadku osvajanie nowego miejsca życia, jakim stał się Nowy Jork, trwało bardzo długo, ale ostatecznie przyniosło pozytywny rezultat. Zdaniem poetki trudy życia bardziej motywują do działania niż względny dobrobyt, a Stany Zjednoczone to kraj otwarty dla wszystkich, który każdemu daje szansę. Dotyczy to zwłaszcza młodszego pokolenia emigrantów, bo trzeba też pamiętać, że tym starszym nie zawsze udało się wrosnąć w nowy kraj. Swoją stosunek do amerykańskiego miasta najbardziej jednoznacznie wyraziła poetka w wierszu *Nowy Jork*, w którym znalazły się znamienne słowa:

To miasto jest moje
i ja jestem jego

w kryształowym powietrzu
płyniemy wzdłuż brzegów
czy jest piękne? – to mało istotne pytanie
ważne że łodzią jest
i jest przystanią

Na zakończenie spotkania Anna Frajlich przeczytała także krótkie opowiadanie *Imię ojca* z tomu *Laboratorium*, uważane przez wielu czytelników za najznakomitszy „wiersz” poetki. Opowieść o niezwykłym imieniu ojca Psachie jest przykładem świadomej, dojrzałej akceptacji własnej tożsamości, historią uniwersalną i pozostającą w pamięci.

Spotkanie promocyjne zakończył gospodarz Klubu Dziennikarzy „Pod Gruszką” Janusz Paluch, który podziękował bohaterce wieczoru Annie Frajlich, prowadzącym całość Jolancie Pasterskiej i Wojciechowi Ligęzie, autorom monografii naukowej, a także wszystkim uczestnikom tego niezwykle ciekawego zdarzenia. Po części oficjalnej goście mieli również sposobność zakupienia książki *„Tu jestem / zamieszkuję własne życie”*. *Studia i szkice o twórczości Anny Frajlich* i pozostałych publikacji oraz upamiętnienia ich autografem poetki. Spotkanie promocyjne zakończyło w ten symboliczny sposób naukowy projekt obu uniwersytetów, ale być może stanie się też – jak zakładają uczestniczący w nim literaturoznawcy – ważnym impulsem do dalszych badań nad tą ciągle rozwijającą się twórczością.